VOORLOPIG ONTWERP LEENHEERENPOLDER

Arcadis Nederland B.V., Piet Mondriaanlaan 26, 3812 GV Amersfoort T +31 (0)88 4261 261 www.arcadis.com
Arcadis Nederland B.V. - Registered office: Arnhem - Registered number: 09036504 - Public

Samenvatting Voorlopig Ontwerp Leenheerenpolder

Uitgangspunten voor het ontwerp

De provincie Zuid-Holland gaat de Leenheerenpolder, ten westen van Goudswaard, inrichten als nieuw natuurgebied met zoetwatergetijdennatuur. Op deze manier krijgt de natuur langs het Spui en het Haringvliet meer ruimte. Hiermee wordt gevolg gegeven aan een gerechtelijke uitspraak: De Leenheerenpolder hoort bij de beschermingszone 'Het Haringvliet'. De Leenheerenpolder draagt met de natuurontwikkeling bij aan herstel van natuur in Natura-2000 gebied het Haringvliet.
De veiligheid van bewoners staat daarbij voorop. Rond de bestaande buitendijkse woningen wordt daarom een nieuwe beschermende kering gemaakt. Met dit voorlopige ontwerp is te zien hoe de ontwikkeling van de Leenheerenpolder vorm krijgt. Er ontstaat stap voor stap meer ruimte voor natuur, water en recreatie. De komende periode wordt het voorlopig ontwerp verder uitgewerkt. In dit document wordt het voorlopig ontwerp in vijf hoofdpunten samengevat, weergegeven in een overzichtsplaatje en nader toegelicht.

1. Natuurdoelen Haringvliet en een afwisselend landschap

Om getijdennatuur mogelijk te maken, krijgt het water uit het Spui toegang tot de Leenheerenpolder via een nieuwe opening in de bestaande waterkering. Hierdoor stroomt water uit het Spui met eb en vloed het gebied in en uit.
Zo ontstaat een afwisselend landschap met open water, geulen, slikken en rietvelden. Hierdoor ontstaat leefruimte voor veel planten en dieren die passen bij het getijdenlandschap van het Haringvliet, zoals verschillende soorten vogels, vissen en zoogdieren, waaronder de Noordse woelmuis.
De ontwikkeling van de Leenheerenpolder draagt bij aan de natuurdoelen voor het Natura 2000-1gebied[1] Haringvliet en versterkt het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

2. Waterveiligheid

De veiligheid van omwonenden blijft een belangrijk uitgangspunt. De bestaande Westdijk is een primaire waterkering, die de Hoeksche Waard beschermt tegen hoogwater. Rond de buitendijkse woningen en gebouwen komt een nieuwe beschermende kering. Zo blijven de woningen en gebouwen net zo goed beschermd tegen het hoge water als dat nu het geval is.

3. Bestaande functies

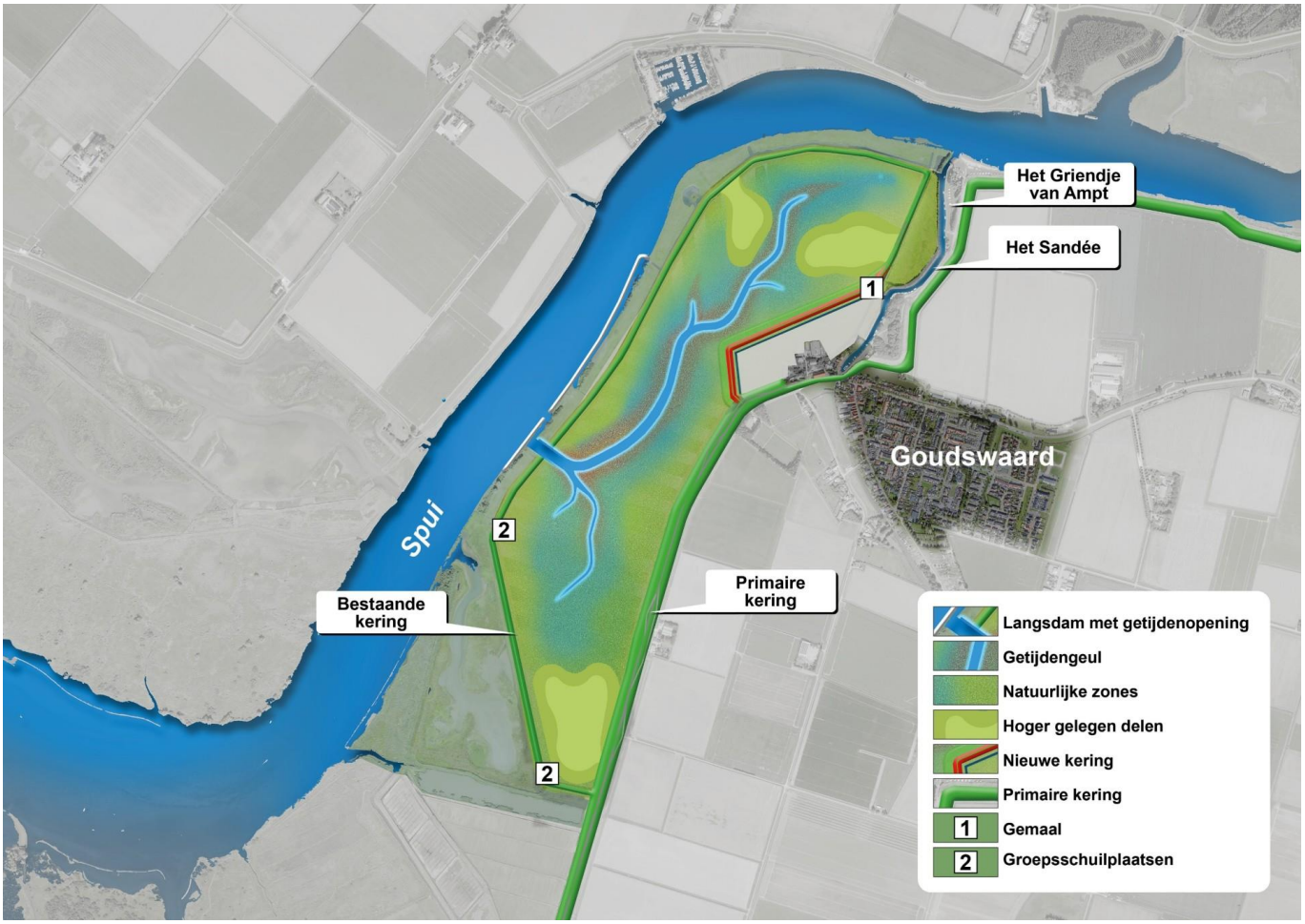
Onderzoek laat zien dat de nieuwe inrichting van de polder nauwelijks gevolgen zal hebben voor het grondwater en de rest van de omgeving. Bestaande voorzieningen, zoals de rioolpersleiding en het gemaal blijven in werking. Daar waar nodig worden aanpassingen gedaan

4. Historisch landschap

Ook de geschiedenis speelt een rol bij de natuurontwikkeling van dit gebied. Historische landschapsstructuren, zoals de vorm van oude kreken is gebruikt als inspiratie gebruikt voor de inrichting. Ook wordt onderzocht hoe de groepsschuilplaatsen uit de Tweede Wereldoorlog behouden kunnen blijven.

5. Beleving van het gebied

De Leenheerenpolder wordt vooral een natuurgebied waarin getijdennatuur mogelijk wordt gemaakt. Rust en ruimte voor planten en dieren staan voorop. Daarom is het grootste deel van het natuurgebied niet toegankelijk voor bezoekers. De provincie en Natuurmonumenten bekijken samen met belanghebbenden hoe bewoners en bezoekers het gebied kunnen beleven. Bijvoorbeeld via wandelroutes in een deel van het gebied of enkele uitzichtpunten en informatieborden nabij de openbare weg dan wel langs de rand van het gebied. Het resultaat hiervan komt in het Definitief Ontwerp te staan.

Figuur 1 het Voorlopig Ontwerp voor Leenheerenpolder getijdennatuur

Onderdelen van het ontwerp:

- een nieuwe beschermende kering rond de bestaande buitendijkse bebouwing;
- behoud van de Westdijk als primaire waterkering;
- een getijdenopening aan de westkant van de polder;
- een getijdengeul door het gebied;
- open water en ondiepe waterzones;
- slikken die regelmatig droogvallen;
- riet en andere oeverplanten;
- hogere natuurzones die minder vaak overstromen.

Toelichting op het ontwerp

De Leenheerenpolder ligt ten westen van Goudswaard. De provincie Zuid-Holland gaat dit gebied de komende jaren inrichten als nieuw natuurgebied met zoetwatergetijdennatuur.

Ligging van het gebied

De Leenheerenpolder bestaat nu uit landbouwgrond en een waterkering. In de toekomst is het de bedoeling dat het water uit het Spui de ruimte krijgt. Via een nieuwe opening (getijdenopening) in de bestaande kering aan de westkant van de polder stroomt water straks met eb en vloed het gebied in en uit. Hierdoor ontstaat een afwisselend landschap met open water, geulen, slikken[2], rietvelden en hogere, drogere delen.

Verbindingen

De nieuwe natuur sluit aan op bestaande natuurgebieden in de omgeving, zoals de Leenheerengorzenpolder en de Korendijkse Slikken. Door deze verbindingen vormen deze gebieden straks samen één grotere natuurzone aan de westkant van de Hoeksche Waard. In onderstaande figuur is te zien hoe de verschillende polders met elkaar verbonden zijn.

Figuur 2: Ligging Natura-2000 Haringvliet met daarbinnen de Leenheerenpolder

Waarom deze ontwikkeling?

De Leenheerenpolder is onderdeel van het Natura 2000-gebied Haringvliet en het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Met de realisatie van dit natuurgebied versterkt de Leenheerenpolder dus de natuur in N2000 gebied Haringvliet.
Hiermee geeft de provincie gevolg aan een gerechtelijke uitspraak van het Hof van Justitie in oktober 2017 waaruit bleek dat de Leenheerenpolder onderdeel is van het Natura 2000-gebied ‘Haringvliet'.

Het Hoeksche Waard Landschap betoogde eerder bij De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat de Leenheerenpolder thuishoorde bij de beschermingszone ‘Haringvliet' en een Habitatrichtlijngebied is. De potentie die de polder heeft om bij te dragen aan herstel van een aantal habitattypen en –soorten vormde een belangrijk argument. Met deze natuurontwikkeling wordt nu dus bijgedragen aan de natuurdoelen voor het Haringvliet. Daarbij gaat het onder andere om slikkige rivieroevers (H3270), ruigten en zomen (H6430B) en het creëren van een leefgebied voor de Noordse woelmuis (H1340).

Waarom getijdennatuur?

De Leenheerenpolder ligt direct aan het Spui. Daardoor is het gebied geschikt voor zoetwatergetijdennatuur. Hierbij stijgt en daalt het water iedere dag door eb en vloed. Zo ontstaan natte en droge plekken, die belangrijk zijn voor planten en dieren. Door de ontwikkeling van nieuwe natuur ontstaat extra leefgebied voor onder andere vissen, vogels en de Noordse woelmuis. Met het project wordt gewerkt aan de natuurdoelen voor het Haringvliet.

[2] Slikken zijn modderige stukken grond die bij laagwater droogvallen en bij hoogwater onder water staan.

Foto 1 gors (begroeid hoger gelegen deel) in de Leenheerengorzenpolder

Door eb en vloed ontstaat ruimte voor bijzondere planten. Vogels hebben deze openheid nodig om te kunnen broeden. Het voorkomt dat het gebied langzaam dicht groeit met struiken en andere begroeiing waardoor ‘slikkige rivieroevers’ verloren gaan. Voor de Noordse woelmuis is dit een ideaal leefgebied en wordt deze zeldzame soort niet verdrongen door andere muizensoorten. Ook voor trekvissen, zoals de fint en de elft zijn de oevers van de getijdennatuur belangrijk om voedsel te vinden en om te schuilen en zich voort te planten. De beweging van het water zorgt er bovendien bij de fint voor dat de eitjes voldoende zuurstof krijgen.

Foto 2 Bonte strandlopers zijn één van de vogels die profiteren van slikken (lagere delen die overstromen bij vloed).

Wat verandert er in het gebied?

Een deel van de Leenheerenpolder wordt ingericht met zoetwatergetijdennatuur. Om dit mogelijk te maken wordt er een nieuwe waterkering aangelegd. Vervolgens komt er een getijdenopening in de bestaande dijk waardoor de eb- en vloedbeweging vanuit het Spui mogelijk wordt gemaakt.

Vanuit de getijdenopening wordt een getijdengeul aangelegd die het gebied in loopt. De grond die daarbij vrijkomt, wordt gebruikt om hoogteverschillen te maken. Zo ontstaan verschillende natuurzones. Hierna kan de getijdennatuur zich ontwikkelen door de natuurlijke dynamiek van eb en vloed.

Wat merkt u hiervan?

Het landschap van de Leenheerenpolder verandert. De polder wordt ingericht met nieuwe natuur waar getijdennatuur met eb en vloed weer zichtbaar wordt.

Foto 3 voorbeeld van getijdennatuur Leenheerengorzenpolder

Gevolgen voor omwonenden en omgeving

Waterveiligheid

De Westdijk blijft de Hoeksche Waard beschermen tegen hoogwater, zie Figuur 1 waar deze bestaande dijk is aangegeven met 'Primaire kering'. Rond de buitendijkse woningen en gebouwen komt een nieuwe beschermende kering Zo blijft het huidige beschermingsniveau behouden. Zie Figuur 1 waar de nieuwe dijk is aangegeven met 'Nieuwe kering'.

Uit onderzoek blijkt dat de nieuwe inrichting van het gebied geen negatieve gevolgen heeft voor de veiligheid van deze dijk.

Grondwater

Ook de gevolgen voor het grondwater zijn onderzocht. De bodem bestaat vooral uit klei en veen en die grondsoorten laten moeilijk water door. Daarom worden geen negatieve gevolgen voor de omgeving verwacht. Door de instroom van zoet water uit het Spui kan het grondwater langzaam zoeter worden. Om deze ontwikkeling te volgen, wordt na de natuurinrichting het grondwater minimaal twee jaar gemeten.

Welke natuur ontstaat er?

Door eb en vloed en de verschillen in hoogte ontstaan verschillende natuurzones. Lage delen staan vaker onder water, andere delen vallen regelmatig droog. De hoogste delen overstromen alleen bij hogere waterstanden. Deze natuursoorten zijn weergegeven in *Figuur 3*.

Open water:	De diepste delen van de geul blijven onder water en zijn belangrijk voor vissen en andere waterdieren.
Ondiep water:	Langs de geul ontstaat een overgang naar de slikken met ondiepe oevers. Hier vinden vissen en andere waterdieren voedsel en beschutting. Dit is een belangrijk leefgebied voor jonge vissen en dieren.
Slikken:	Lage delen vallen regelmatig droog. Hier zoeken vogels naar voedsel. Op andere plekken kunnen water minnende planten groeien. Deze begroeide slikken bieden dekking, voedsel en leefgebied aan verschillende soorten.
Riet- en oeverzones:	Op natte plekken groeien riet, biezen en andere oeverplanten. Deze bieden voedsel en schuilplekken aan verschillende dieren.

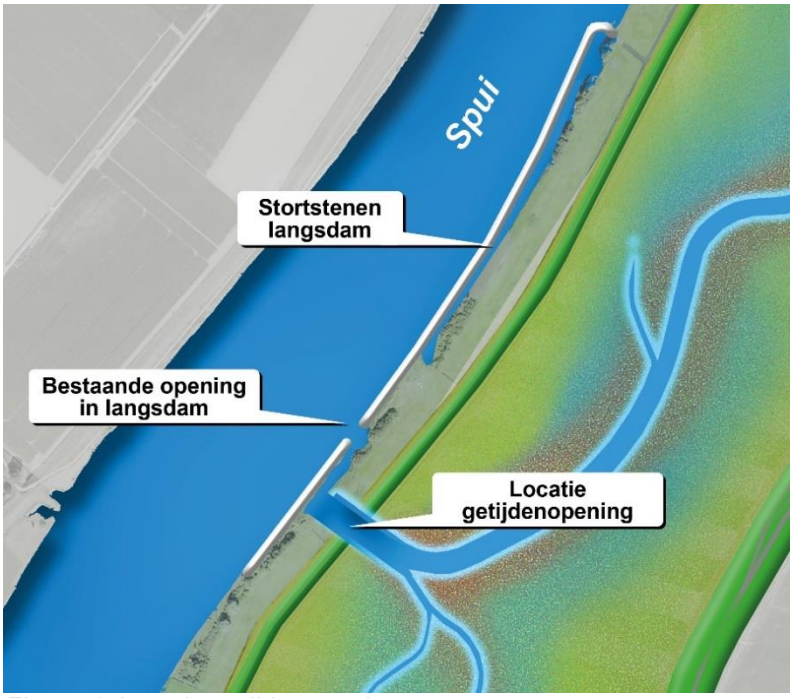
Hogere natuurzones: De delen overstromen minder vaak. Hier kunnen graslanden, ruigten en struiken ontstaan. Deze gebieden bieden rust en zijn een ideaal leefgebied voor verschillende dieren waaronder de Noordse woelmuis. Hier is straks ook recreatie mogelijk.

Figuur 3: Dwarsprofiel met ecotopen (afbeelding gegenereerd met CoPilot)

Waarom komt de getijdenopening op deze plek?

Naar de optimale locatie voor de getijdenopening is onderzoek gedaan. Daarbij is gekeken naar natuur, waterstroming, veiligheid, beheer en de gevolgen voor de scheepvaart op het Spui. Op basis van deze onderzoeken is gekozen voor één opening aan de westzijde van het gebied. Hierdoor kan de natuurlijke werking van eb en vloed in de Leenheerenpolder ontstaan en blijven de gevolgen voor het Spui beperkt. De bestaande stenen oever langs het Spui blijft behouden en beschermt de oever tegen de golfslag van schepen. Hierdoor kan de nieuwe natuur zich rustig ontwikkelen.

Figuur 4: Locatie getijdenopening

Bestaande voorzieningen blijven werken

In dit gebied ligt een rioolpersleiding van Waterschap Hollandse Delta. Deze ligt diep genoeg en wordt niet geraakt door de werkzaamheden. Ook de afwatering van de buitendijkse bebouwing blijft mogelijk. Hiervoor wordt het bestaande gemaal aangepast in overleg met het waterschap.

Landschap, historie en archeologie

In het voorlopig ontwerp is ook rekening gehouden met de geschiedenis van het gebied. Vroeger liepen er kreken door de polder. De nieuwe geul volgt historische structuren zoveel mogelijk. Ook blijft het open karakter van het landschap zoveel mogelijk behouden.

In het gebied staan twee groepsschuilplaatsen uit de Tweede Wereldoorlog, zie *Figuur 5*. Deze hebben een monumentale waarde. Onderzocht wordt hoe deze behouden kunnen blijven als het gebied onder invloed komt van eb en vloed.

Figuur 5: Groepsschuilplaatsen in de Leenheerenpolder. Links: Groepsschuilplaats ter hoogte van het Spui aan de huidige kering. Rechts: Groepsschuilplaats nabij de Westdijk en de aanliggende parkeerplaats.

Ook is archeologisch onderzoek gedaan. In het uiterste westen van het gebied ligt ter hoogte van de sportvelden een archeologisch monument. Hier zijn resten uit de Romeinse tijd gevonden. In het grootste deel het plangebied zijn verder geen bekende archeologische vondsten aanwezig.

Voor enkele nog niet onderzochte locaties kan aanvullend onderzoek nodig zijn naar de aanwezigheid van archeologische resten als daar dieper dan 1,5 meter wordt gegraven. Hiermee wordt rekening gehouden bij de verdere uitwerking van het ontwerp en de vergunningaanvraag.

Recreatie en beleving

De Leenheerenpolder wordt in de eerste plaats een natuurgebied. Rust voor planten en dieren staat daarbij voorop. Tegelijkertijd onderzoekt de provincie samen met Natuurmonumenten hoe omwonenden en bezoekers de natuur kunnen beleven. Bijvoorbeeld via uitzichtpunten, wandelroutes en informatiepunten langs de rand van het gebied. Zo kunnen bezoekers straks zien hoe het landschap verandert onder invloed van eb en vloed.

Foto 4: de Beningerslikken

Hoe gaat het verder?

Het voorlopig ontwerp laat zien hoe de Leenheerenpolder er in de toekomst uit komt te zien. In de volgende fase worden de plannen verder uitgewerkt. Dan wordt er verder gekeken naar de natuurinrichting, de inpassing van de nieuwe kering, het gemaal, de groepsschuilplaatsen, mogelijkheden tot extensieve recreatie en indien nodig aanvullende onderzoeken gedaan.

Stap voor stap ontstaat een nieuw natuurgebied waarin water, natuur, veiligheid en geschiedenis samenkomen. De Leenheerenpolder krijgt door deze natuurinrichting een sterke verbinding met het Spui en het gebied met haar inwoners is klaar voor de toekomst.

Meer informatie over de planning en mogelijkheden om mee te denken staan in het participatieplan, dat te vinden is op de website van de provincie Zuid-Holland. [Link: Natuurgebied Leenheerenpolder | Provincie Zuid-Holland]

Foto 5 Beningerslikken